

ترسیم وضعیت

تغییر ساختار جلسات اولیا و مربیان برای تقویت فرهنگ تفاهم در مدرسه

لیلی محمدحسین

مدیر مدرسه منطقه یک تهران

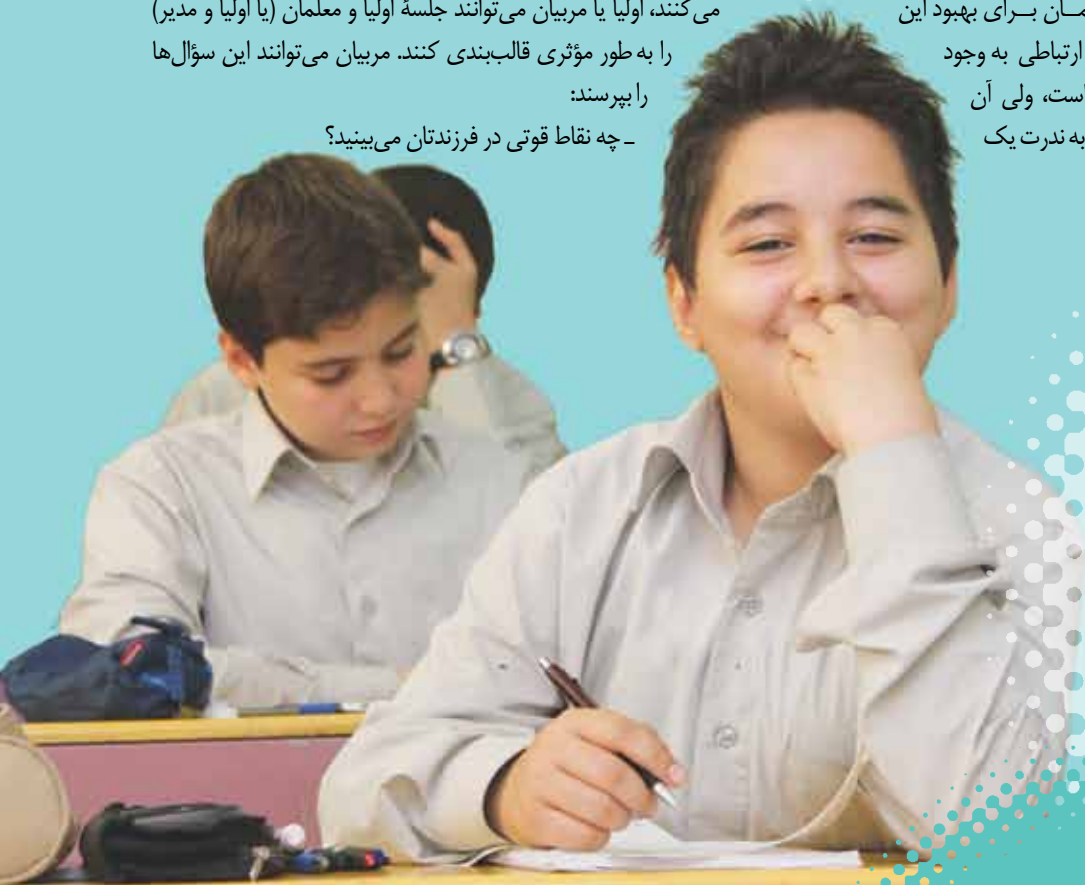
تجربه یادگیری است. معلم ممکن است یادداشت‌هایی درباره نقاط قوت و ضعف دانش آموز داشته باشد. اولیا مطابق برنامه زمان بندی مدرسه در جلسه ای شرکت می کنند که در آن فقط به معلم گوش می دهند. معلم هم اگر یادداشتی داشته باشد، از بالا تا پایین برای آن‌ها می خواند و یا هر چه از نقاط قوت و ضعف دانش آموز به یاد دارد، بیان می کند. گاهی هم معلم به اولیایی که دلسردی شان را سر او خالی می کنند، گوش می دهد. هر دو طرف جلسه را با الگوهای ذهنی دست نخورده شان ترک می کنند. مراسمی که قرار بود برای هر دو طرف جذاب باشد، بی روح و دلسردکننده به پایان می رسد. بعد از یکی دو سال، بسیاری از اولیا دیگر به جلسات نمی آیند و بعضی از معلم ها هم آرزو می کنند ای کاش می توانستند به جلسه نیایند.

به نظر می رسد برای مؤثرتر شدن این جلسات باید تغییری ساختاری به وجود آید. اگر در این جلسات انتقال اطلاعات به روش از بالا به پایین (از معلمان یا اولیای مدرسه به دانش آموزان) انجام نشود و جای آن را مشورت کردن درباره وضعیت عملکرد دانش آموز بگیرد، احتمال دارد جلسات اثربخش تر باشند.

حتی زمانی که وقت خیلی کمی داریم، با پرسیدن سؤالاتی که از واقعیت موجود درباره وضعیت دانش آموز و عملکرد تحصیلی وی درک مشترک ایجاد می کنند، اولیا یا مربیان می توانند جلسه اولیا و معلمان (یا اولیا و مدیر) را به طور مؤثری قالب بندی کنند. مربیان می توانند این سؤال ها را بپرسند:

– چه نقاط قوتی در فرزندتان می بینید؟

اگر فرض کنیم کلاس درس نهادی باشد شامل معلم، دانش آموزان و اولیا، حلقه رابط بین معلم و اولیا، حلقه ای ضعیف در این نهاد است. در بیشتر ساعات روز، بین معلم و دانش آموز ارتباط هست. شب ها و تعطیلات آخر هفته نیز، بین دانش آموز و اولیا ارتباط مستمر برقرار است، ولی بین معلم و اولیا فقط هر چند وقت یک بار ارتباطی کوتاه برقرار می شود؛ شاید آن هم از طریق تعدادی نمره روی کارنامه یا یکی دو اظهار نظر به خطی خرچنگ قورباغه (بدخط) در حاشیه آن. در نهایت، درون این نهاد، اطلاعات به طور مؤثر رد و بدل نمی شود. مسلّم است که جلسه بین اولیا و معلمان برای بهبود این حلقه ارتباطی به وجود آمده است، ولی آن هم به ندرت یک

- فرزندان دربارهٔ مدرسه چه می‌گویند؟
 - در مدرسه یا بیرون از آن، چه نوع فعالیتی از همه بیشتر فرزندان را دلسرد یا سرخورده می‌کند؟
 - چه نوع فعالیت‌هایی فرزندان را به هیجان می‌آورند؟ کدام بازی‌ها را دوست دارد؟
 - دربارهٔ هم‌سالان و ارتباطات اجتماعی فرزندان برایم بگویید؟
 - خارج از مدرسه با چه کسی معاشرت دارد؟
 - فرزندان چه نوع مسئولیت‌هایی در خانه به عهده دارد؟
 - برای فرزندان چه اهدافی دارید؟
 - فرزندان چه اهدافی دارد؟
 - موضوع درسی یا فعالیت محبوب فرزندان چیست؟
 - دوست دارید چه چیزی دربارهٔ فرزندان بدانم؟
 اولیا می‌توانند سؤال‌هایی نظیر سؤال‌های زیر بپرسند:
 - فرزندم با شما و دیگر بزرگ‌سالان چگونه ارتباط برقرار می‌کند؟
 - فرزندم با هم‌کلاسی‌هایش چگونه ارتباط برقرار می‌کند؟
 - چه فعالیت‌هایی توجه فرزندم را جلب و چه فعالیت‌هایی او را سرخورده می‌کند؟
 - فرزندم در زمان برنامه‌ریزی نشده چه می‌کند؟
 - چه فعالیت‌هایی علاقهٔ فرزندم را بیش از همه حفظ می‌کند؟
 - فرزندم در گروه چگونه عمل می‌کند؟
 - فرزندم را با چه کسی هم‌گروه می‌کنید و چرا؟
 - براساس تجربه‌هایتان، چه نوع ساختار کلاسی یا روش آموزشی را برای سال آینده پیشنهاد می‌کنید؟
 - نقاط قوت فرزندم کدام‌ها هستند؟
 - در چه حوزه‌هایی نیاز به بهبود هست؟

به سبب همین الگوی ذهنی نادرست در آموزش است که اولیا دیگر به درگیر شدن در مسائل مدرسه علاقه‌مند نیستند و یا عقیده دارند که آموزش در مدرسه‌ها به آن‌ها ربطی ندارد. البته برای بعضی از اولیا، ساختمان مدرسه یادآور گذشتهٔ تلخ دوران یادگیری خودشان است. بنابراین، ممکن است از درگیر شدن در مسائل مربوط به مدرسه، به علت کمبود وقت یا بی‌میلی پرهیز کنند. نگرش‌هایی از این دست، با وجود فراگیر بودن، باید تغییر کنند، چرا که مانع از ایجاد تفاهم لازم بین اولیا و مربیان می‌شوند. این تفاهم برای موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان ضروری است.

ترسیم وضعیت فعلی دانش‌آموز / فرزند

اگر زمان اجازه دهد، «ترسیم وضعیت» ابزاری فوق‌العاده نیرومند برای مربیان، دانش‌آموزان و اولیاست. هر کدام از آن‌ها می‌تواند فرایند را آغاز کند؛ فرایندی مانند تعیین هدف و نظارت

بر آن یا مستند ساختن یادگیری تیمی مستمر. یک نسخه از آن را خانواده‌ها نگه می‌دارند و یک نسخه را مدرسه. ترسیم وضعیت می‌تواند به معلمان و مدیران کمک کند وضعیت زندگی دانش‌آموز مشکل‌دار را بررسی کنند. ترسیم وضعیت حتی می‌تواند کمک کند که جلسات بین معلمان و اولیا تبدیل به آغاز یک چشم‌انداز مشترک تبدیل شود.

روی یک برگ کاغذ، نام دانش‌آموز را بنویسید. سپس در دایره‌هایی که از وسط صفحه کشیده می‌شوند و دائم بزرگ‌تر می‌شوند، نکته‌هایی را که فکر می‌کنید جنبه‌ای از زندگی دانش‌آموز را نشان می‌دهند، بنویسید. می‌توانید از سؤال‌های «اولیا» و «مربیان» که در این مقاله آمده است کمک بگیرید و عناصری برای ترسیم ایجاد کنید. از آنجا که اندیشه‌های همهٔ افراد روی یک نقشه می‌آیند، آن‌ها می‌توانند با هم به بینش‌هایی دست یابند که هیچ کدام به تنهایی نمی‌توانستند درک کنند. مثلاً ممکن است پدر یا مادر بگویند: «در پنج سال گذشته چهار بار نقل مکان داشتیم و فرزندم به آسانی دوست نمی‌گیرد.» آن وقت مربی ممکن است پاسخ دهد: «می‌دانید، فرزندان را دیدم که عقب می‌نشینند و فعالیت‌ها را فقط تماشا می‌کند. حالا بهتر می‌فهمم که دنبال چه چیزی باید باشم. فکر می‌کنم راه‌هایی دارم برای اینکه روی این موضوع کار کنم.» اگر اولیا دربارهٔ فرزند یا مدرسه نتیجه‌گیری‌های کلی ارائه کنند، مربی می‌تواند بگوید: «بگذارید دربارهٔ آن بیشتر حرف بزنیم. به من بگویید چه چیزی دیده‌اید چون می‌خواهم آن را به دقت روی این نقشه ثبت کنم.»

اولیا هم می‌توانند همین کار را انجام دهند. اگر مربی بگوید: «این بچه خیلی عالی است»، اولیا می‌توانند بگویند: «خب از چه نظر؟ او به چه چیز دیگری روی نقشه مرتبط است؟»

نقشه‌ای (ترسیم وضعیت) نشان می‌داد که یک دانش‌آموز پایهٔ چهارم ارتباط فوق‌العاده‌ای با بچه‌های کوچک‌تر دارد. معلم تربیتی داد تا او از یک کلاس پایهٔ اول بازدید کند، گاهی به دانش‌آموزان آن پایه درس بدهد و دربارهٔ خودش و مهارت‌هایش در این فرایند چیزهای زیادی بیاموزد.

اگر این نقشه (ترسیم وضعیت) در ماه مهر یا آبان تهیه شود، هم اولیا و هم مربی می‌توانند یک نسخه از آن را داشته باشند. همین که در طول سال مشکلی پیش آمد، می‌توانند به نقشه رجوع کنند و آنچه را که دربارهٔ دانش‌آموز می‌دانند، دوباره بررسی کنند و به آن مطلبی اضافه کنند. تماشای رشد یا تغییر نقشه‌ها با حرکت دانش‌آموزان از پایه‌ای به پایهٔ دیگر همواره جذاب است و به ایجاد تفاهم و چشم‌انداز مشترک بین اولیا، مربیان و دانش‌آموزان دربارهٔ وضعیت تحصیلی بسیار کمک می‌کند.

نقشه‌ای (ترسیم وضعیت) نشان می‌داد که یک دانش‌آموز پایهٔ چهارم ارتباط فوق‌العاده‌ای با بچه‌های کوچک‌تر دارد. معلم تربیتی داد تا او از یک کلاس پایهٔ اول بازدید کند، گاهی به دانش‌آموزان آن پایه درس بدهد و دربارهٔ خودش و مهارت‌هایش در این فرایند چیزهای زیادی بیاموزد.